

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 470/2024-31

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára a sudcov Petra Straku a Ľuboša Szigetiho (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátom Mgr. Vladimírom Šárnikom, Rožňavská 2, Bratislava, proti postupu Okresného súdu Malacky v konaní vedenom pod sp. zn. 21Em/4/2019 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Malacky v konaní vedenom pod sp. zn. 21Em/4/2019 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a jeho právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Malacky **p r i k a z u j e** v konaní vedenom pod sp. zn. 21Em/4/2019 konať bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľovi **p r i z n á v a** finančné zadostučinenie v sume **500 eur**, ktoré mu **j e** Okresný súd Malacky **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Sťažovateľovi **p r i z n á v a** náhradu trov právneho zastúpenia v sume **856,75 eur**, ktorú **j e** Okresný súd Malacky **p o v i n n ý** zaplatiť právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť a napadnuté konanie

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 31. augusta 2024 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov

podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom všeobecného súdu označeným v záhlaví tohto uznesenia. Sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietáhov a priznal sťažovateľovi finančné zadosťučinenie v sume 15 000 eur a náhradu trov konania.

2. Zo sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ (otec maloletej, pozn.) podal 23. septembra 2019 v procesnej pozícii oprávneného na okresnom súde návrh na výkon rozsudku okresného súdu č. k. 30Pc/30/2018-143 zo 4. septembra 2018 o stretávaní s maloletou. Sťažovateľ popísal ďalší priebeh napadnutého konania, v ktorom boli vykonané mnohopočetné úkony zabezpečujúce kontradiktórnosť (vyjadrenia účastníkov konania a kolízneho opatrovníka).

3. Sťažovateľ považuje popísaný postup za porušujúci jeho označené práva, pretože konanie trvá skoro 5 rokov, v čase podania návrhu mala maloletá 4 roky, dnes má 9 rokov. Len samotné právoplatné nariadenie výkonu rozhodnutia trvalo skoro 5 rokov a k reálnemu výkonu dosiaľ pristúpené nebolo. S účinnosťou od 1. januára 2023 bola zavedená zákonná lehota na rozhodnutie o nariadení výkonu rozhodnutia vo veciach maloletých 6 mesiacov. Okresný súd hrubo pochybil v procesnom postupe, čo konštatoval aj Krajský súd v Bratislave, keď matke zasielal výzvu na plnenie vykonávaného rozhodnutia a uložil pokutu pred samotným nariadením výkonu rozhodnutia. Okresný súd tiež nedôvodne prerušil konanie na účely vyčkania znaleckého dokazovania v inom konaní, ktoré nemá vplyv na výkon skoršieho rozhodnutia o styku za prítomnosti matky. V období prvých 4 rokov konania okresný súd síce konal (niekedy usilovne, niekedy s obdobiami nečinnosti v trvaní niekoľkých mesiacov), až do samotného nariadenia výkonu rozhodnutia však išlo o činnosť procesne zmätenú a neúčelnú. Sťažovateľ do predmetu ústavnej sťažnosti zahrnul aj obdobia konania na odvolacích súdoch bez ohľadu na dĺžku ich rozhodovania, keďže podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) je súdne konanie potrebné posudzovať ako celok vrátane všetkých jeho fáz. Nečinnosťou a nesprávnou činnosťou súdu, ako aj celkovou dĺžkou konania tak došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov.

4. Vzhľadom na celkovú dobu konania, naliehavý predmet konania (styk rodiča s maloletým dieťaťom), nekoncentrovanú činnosť súdu a správanie sťažovateľa, ktorý k prietahom nijako neprispel, považuje sťažovateľ za primerané finančné zadosťučinenie za utrpenú ujmu na jeho základnom práve sumu 3 000 eur za každý začatý rok trvania konania, t. j. celkom 15 000 eur (podľa rozhodnutia ESLP Apicella proti Taliansku). Kúpna sila meny euro od čias tohto rozhodnutia značne poklesla. Znehodnotenie meny by malo byť podľa názoru sťažovateľa zohľadnené v priznávaní zvýšených súm finančného zadosťučinenia.

5. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa predbežne prerokoval a uznesením č. k. II. ÚS 470/2024-11 z 3. októbra 2024 ju prijal na ďalšie konanie v rozsahu namietaného postupu okresného súdu.

6. Predsedníčka okresného súdu listom sp. zn. Spr. 2203/24 z 22. októbra 2024 popísala priebeh konania, ktorý ústavný súd overil porovnaním so spisovým materiálom a pre ďalšie potreby konania z neho vychádzal.

7. Z vyjadrenia zákonnej sudkyne vyplýva, že v konaní prihliadala na najlepší záujem dieťaťa a upozornila na to, že najprv je potrebné skúmať, či nie je dôvod na zastavenie konania pre jeho neprípustnosť, až v prípade absencie týchto dôvodov súd nariadi výkon rozhodnutia. Keďže v zmysle ustanovení Civilného mimosporového poriadku (ďalej aj „CMP“) účinných do 31. decembra 2022 sa nevyžadovalo nariadenie pojednávania vo veci, súd si potrebné skutočnosti zisťoval vyžiadanim stanoviska oboch rodičov, ako aj kolízneho opatrovníka maloletého dieťaťa, ktorý zároveň vykoná pohovor s rodičmi a poučí ich o povinnosti plniť rozhodnutie. Zákonná sudkyňa dbala na zachovanie možnosti primárne dobrovoľného plnenia tohto rozhodnutia zo strany matky (namiesto núteného výkonu súdom), čo je v najlepšom záujme dieťaťa. Takisto sa zákonná sudkyňa nestotožnila s tvrdením sťažovateľa, že prerušenie konania bolo nedôvodné. Z konania vedeného na tunajšom súde pod sp. zn. 9P/253/2019 totiž súd zistil, že matka vyslovila podozrenie zo sexuálneho zneužívania maloletej otcom a súd takéto podozrenie nemohol nechať bez povšimnutia. V konaní sp. zn. 9P/253/2019 bolo nariadené dokazovanie vo veci uznesením zo 16. decembra 2021, následne preto sudkyňa v konaní sp. zn. 21Em/4/2019 s poukazom na možnosť postupu podľa § 390 ods. 1 písm. c) CMP (vyhlásenie výkonu rozhodnutia ako neprípustného) konanie o výkon rozhodnutia prerušila. Po doručení znaleckého posudku do spisu sp. zn. 9P/253/2024 sudkyňa otca dopytovala žiadosťou z 21. septembra 2022, či trvá na svojom návrhu, na čo sťažovateľ nijako nereagoval a taktiež nereagoval na predvolanie na informatívny výsluch (predvolanie z 10. novembra 2022); sťažovateľ reagoval až 1. februára 2023 na opakovanú výzvu. Dňa 1. januára 2023 nadobudla účinnosť novela Civilného mimosporového poriadku zákonom č. 338/2022 Z. z., preto súd s poukazom na § 374 CMP nariadil vo veci pojednávanie na 30. marec 2023. Keďže sudkyňa následne zistila, že zastavenie konania o výkon rozhodnutia pre neprípustnosť [§ 390 ods. 1 písm. c) CMP] a ani pre splnenie povinnosti matkou [§ 390 ods. 1 písm. e) CMP] neprichádza do úvahy, nariadila vo veci výkon rozhodnutia a po jeho potvrdení rozhodnutím Krajského súdu v Trnave pristúpila k uloženiu pokuty pre matku, keďže matka opätovne prestala riadne plniť rozhodnutie tunajšieho súdu č. k. 30Pc/30/2018-143 zo 4. septembra 2018 v časti styku sťažovateľa s maloletou Natáliou v určené stredy. Sťažovateľ vo svojej ústavnej sťažnosti neuvádza, že mal a má po celú dobu zabezpečený kontakt (stretávanie sa s maloletou) v rámci jeho víkendových stretnutí, ktoré matka rešpektuje, a že matka neplní rozhodnutie o styku otca s maloletou v 1. a 3. stredu v mesiaci len čiastočne, resp. sa po dohode strán nezrealizovaný styk nahradí stykom v iný deň a pod. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti taktiež neuviedol, že obaja rodičia požiadali, resp. súhlasili s dobrovoľným psychologickým poradenstvom, keďže obaja uznali, že majú problém so vzájomnou komunikáciou. Samotný otec potom súdu uviedol, že nemá záujem o uskutočnenie výkonu rozhodnutia odoberaním maloletej matke a navrhoval len uloženie pokuty matke, čo potvrdzuje zápisnica z 10. októbra 2023 a zvukový záznam z informatívneho výsluchu otca.

8. Predsedníčka okresného súdu vo vyjadrení k sťažnosti uviedla, že pri posudzovaní prietahov v konaní je nutné vziať do úvahy okolnosti každého prípadu, intenzitu zásahu do práv sťažovateľa aj skutkovú a procesnú zložitosť veci. Zákonná sudkyňa uprednostnila v prvej fáze konania motiváciu účastníkov konania na dobrovoľné plnenie povinností pred okamžitou ingerenciou zo strany súdu. Ukladanie pokút či iné finančné sankcie z povahy veci dopadajú na životnú úroveň nielen osoby nerešpektujúcej právoplatné rozhodnutie, ale i samotného maloletého, nehovoriac už o dopadoch na maloletého v prípade jeho fyzického odňatia. Takto mohla postupovať práve

s ohľadom na už spomínané okolnosti prípadu, keď vedela, že otec má zabezpečený kontakt s maloletou dcérou. Aj zo správ od kolízneho opatrovníka vyplýva, že styk tak, ako bol určený vo vykonávanom rozsudku, niekedy nie je zo strany matky dodržaný, na druhej strane však sťažovateľ dostával priestor na stretávanie s maloletou v rozsahu prekračujúcom súdom stanovený styk. Nie je pravdou, ako sťažovateľ v podanej sťažnosti tvrdí, že pre rozhodnutie súdu o výkone rozhodnutia bolo prebiehajúce znalecké dokazovanie v súvisiacom konaní irelevantné. Napriek tomu, že vykonávané rozhodnutie upravuje styk sťažovateľa s maloletou za prítomnosti matky, by bol výkon rozhodnutia za predpokladu potvrdenia podozrení matky absolútne nežiaduci a rozhodne by nebol v záujme maloletej. Predsedníčka súdu v závere poukázala na to, že napriek celkovej dĺžke konania, ktorá sa na prvý pohľad môže javiť ako neprimeraná, je potrebné zohľadniť skutočnosť, že v danom prípade išlo o výkon rozhodnutia, ktoré nebolo rešpektované a plnené len v časti, teda nešlo o situáciu, kde by rodič nemal s maloletým dieťaťom zabezpečený styk. Vo vzťahu k správaniu účastníka predsedníčka okresného súdu poukázala na to, že sťažovateľ bol dvakrát predvolaný na informatívny výsluch, ktorého sa nezúčastnil. Sťažovateľ nepodal sťažnosť na prietahy adresovanú predsedovi súdu a ústavnú sťažnosť podal v čase, keď už bol výkon rozhodnutia nariadený a smeroval k uloženiu pokuty, ktorá bola uložená 17. októbra 2024. Zároveň okresný súd poukázal na to, že v súvisiacom konaní o úpravu práv a povinností k maloletej vedenom okresným súdom pod sp. zn. 9P/253/2019 bolo 15. októbra 2024 rozhodnuté rozsudkom o úprave styku tak, že došlo k vypusteniu styku v stredu, ktoré spôsobovali medzi rodičmi spory. Bolo rozhodnuté aj o predbežnej vykonateľnosti tohto rozsudku, ktorým bol zmenený vykonávaný rozsudok. Z uvedeného dôvodu je možné očakávať zastavenie napadnutého konania o výkon rozhodnutia a účelnosť ústavnej sťažnosti je spochybnená. Požadované finančné zadostučinenie predsedníčka okresného súdu považuje za neprimerane vysoké.

9. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) vec prejednal a rozhodol bez nariadenia ústneho pojednávania, pretože na základe obsahu podaní a vyžiadaných spisov dospel k záveru, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

10. Predmetom konania pred ústavným súdom je rozhodovanie o tom, či postupom konajúcich všeobecných súdov v napadnutom konaní došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

11. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu.

12. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

13. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitost' veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). V súlade s judikatúrou ESLP ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa. Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj sťažnosť sťažovateľa.

14. Pokiaľ ide o kritérium, ktorým je právna a faktická zložitost' veci, ústavný súd konštatuje, že výkon rozhodnutia o styku rodiča s maloletým tvorí bežnú súčasť rozhodovacej činnosti všeobecných súdov a nemožno ho považovať za skutkovo a právne náročnú vec. Z hľadiska významu predmetu konania pre sťažovateľa ústavný súd vzal na zreteľ, že ide o mimoriadne významnú vec z dôvodu upevňovania vzťahu s maloletým dieťaťom, ktorého strata nie je reparovateľná, a preto si vyžaduje takéto konanie mimoriadne rýchly postup. Zároveň však v tomto prípade zohráva kľúčovú rolu, že styk s maloletým dieťaťom sa realizoval cez víkendy a prázdniny, a to aj nad rámec rozhodnutia súdu, a sporným bol výkon styku počas pracovného týždňa (streda) a počas pandemického obdobia.

15. Správanie sťažovateľa ako účastníka konania je druhým kritériom, ktoré sa uplatňuje pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Ústavný súd v napadnutom konaní nezistil také správanie sťažovateľa, ktoré by významnejšie prispelo k jeho predĺženiu.

16. Napokon sa ústavný súd zaoberal hodnotením postupu všeobecných súdov v namietanom konaní, pričom vychádzal zo svojej ustálenej judikatúry, v zmysle ktorej zbytočné priet'ahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty sťažovateľa (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08).

17. Z popísaného priebehu napadnutého konania vedeného okresným súdom vyplýva, že okresný súd v počiatočnom štádiu konania zameral svoju činnosť na dobrovoľné splnenie povinnosti z dôvodu zohľadnenia najlepšieho záujmu dieťaťa. Legitímny cieľ však bol zabezpečovaný nevhodne zvolenými prostriedkami, keď stanoviská strán boli početne a opakovane zisťované písomne a preposielané druhému účastníkovi na vyjadrenie (vyžiadalo si to rok konania), čo nemožno považovať za dostatočne efektívne v konaní o styku s maloletým dieťaťom. Nariadenie pojednávania by vhodne zabezpečilo vyjadrenia strán v kratšom časovom intervale. Aj keď pojednávanie nebolo v počiatočnom štádiu konania zo zákona obligatórne, je povinnosťou sudcu zvoliť vhodný spôsob vedenia konania smerujúci k nastoleniu právnej istoty čo najskôr. Zároveň ústavný súd videl neefektívnosť postupu okresného súdu aj v uložení poriadkovej pokuty 1. marca 2021 bez toho, aby vydaniu tohto uznesenia predchádzalo nariadenie výkonu rozhodnutia, čo v konečnom dôsledku spôsobilo predĺženie konania o odvolacie konanie, v ktorom bolo uloženie pokuty zrušené. Právoplatne došlo k nariadeniu výkonu rozhodnutia po uplynutí takmer 5 rokov

od podania návrhu, čo z ústavného hľadiska nie je akceptovateľné. Ústavný súd pri posudzovaní intenzity porušenia práv sťažovateľa však vzal na zreteľ aj skutkové špecifiká prejednávaneho prípadu, najmä realizáciu stretnutí s maloletou v rozsahu víkendov a prázdnin aj počas napadnutého vykonávacieho konania, keďže sporné bolo stretávanie sa v stredu každý druhý týždeň. Uvedené okolnosti našli svoj odraz vo výške priznaného zadosťučinenia za porušenie práv.

18. Ústavný súd s prihliadnutím na celkovú dĺžku konania a čiastočne neefektívny postup okresného súdu dospel k záveru, že v napadnutom konaní došlo k zbytočným priet'ahom a dĺžka konania nie je primeraná. Na tomto základe ústavný súd rozhodol, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní bolo porušené základné právo sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a jeho právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

19. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

20. Keďže napadnuté konanie nebolo v čase rozhodovania ústavného súdu ešte právoplatne skončené, ústavný súd v súlade s čl. 127 ods. 2 ústavy vyhovel návrhu na vyslovenie príkazu konať v napadnutom konaní bez zbytočných priet'ahov (bod 2 výroku nálezu).

III.

Primerané finančné zadosťučinenie

21. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie. Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj ESLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

22. Zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, najmä neefektívny postup okresného súdu a význam predmetu konania, keď styk sťažovateľa bol realizovaný v rozhodujúcom rozsahu, dospel ústavný súd k záveru, že v danom prípade bude priznanie finančného zadosťučinenia v sume 500 eur primerané konkrétnym okolnostiam prípadu (bod 3 výroku nálezu), a preto návrhu na priznanie finančného zadosťučinenia v prevyšujúcej sume nevyhovel (bod 5 výroku nálezu).

IV.

Trovy konania

23. Úspešný sťažovateľ si uplatnil právo na náhradu trov konania.

24. Ústavný súd priznal sťažovateľovi fakultatívnu náhradu trov konania podľa § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) v rozsahu tarifnej odmeny za dva úkony právnej služby v roku 2024 (prevzatie zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti) a režijného paušálu k nim podľa § 16 ods. 3

vyhlášky. Takto určená suma predstavuje s daňou z pridanej hodnoty 856,75 eur (bod 4 výroku nálezu).

25. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku).

26. Podľa čl. 133 ústavy toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 19. novembra 2024

Peter Molnár
predseda senátu